

Program nauczania przedmiotu Historia i teraźniejszość w Zespole Szkół Licealnych i Technicznych nr 1 w Warszawie

Wstęp

Program powstała w odpowiedzi na zmiany programowe wprowadzone w zakresie kształcenia na III etapie edukacji wprowadzone w bieżącym roku szkolnym. Celem programu jest przekazanie uczniom rzetelnej i obiektywnej wiedzy z zakresu historii teraźniejszej oraz treści wchodzących w zakres dawnej Wiedzy o społeczeństwie.

Program wspiera również kształcenie wśród młodzieży postaw przygotowujących ją do aktywnego, opartego na demokratycznych i obywatelskich wartościach życia w społeczeństwie XXI wieku. Wspiera również młodzież w zdobywaniu takich umiejętności jak: krytyczne myślenie, analiza i synteza faktów czy sztuka argumentacji i prezentacji własnego stanowiska.

Założenia programu

Program, zgodnie z reformą, przeznaczony jest do realizacji na III etapie kształcenia – w liceum ogólnokształcącym i technikum, w oparciu o podstawę programową.

Ponad to umożliwia osiągnięcie ogólnych i szczegółowych celów nauczania.

Program obejmuje wszystkich treści i umiejętności wymienionych w podstawie programowej przedmiotu historia i teraźniejszość oraz stwarza odpowiednie warunki do ich realizacji.

Proponowany wymiar i rozkład godzin zajęć przedmiotu historia i teraźniejszość

Liceum ogólnokształcące:

Klasa I – 2 godziny

Klasa II – 1 godzina

Razem - 3 godziny

Technikum

Klasa I- 1 godzina

Klasa II – 1 godzina

Klasa III – 1 godzina

Razem – 3 godziny

Ogólne i szczegółowe cele nauczania

Cele ogólne

- Wyposażenie ucznia w odpowiednie narzędzia umożliwiające świadome i odpowiedzialne funkcjonowanie w nowoczesnym społeczeństwie z wykorzystaniem

zdobytej wiedzy w praktyce (promowanie i zachęcanie do udziału w różnych formach aktywności społecznej)

- zdobycie przez ucznia wiedzy z zakresu historii najnowszej Polski i świata oraz zrozumienie kluczowych zagadnień i problemów występujących współcześnie oraz ich wpływu na życie mieszkańców Polski i Europy współcześnie.

Cele szczegółowe

Uczeń:

1. posiada wiedzę i rozumie znaczenie najważniejszych procesów politycznych, społecznych, gospodarczych, kulturowych dla Polski i na świata po 1945 r.;
2. Dokonuje oceny procesów, zjawisk, działalności jednostek w omawianym kontekście historycznym uwzględniając jego wpływ na podejmowane przez nie decyzje;
3. wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce, dokonuje analizy i syntezy faktów, wyciąga wnioski zależność pomiędzy przyczyną a skutkiem i ich konsekwencje w dalszej perspektywie, wskazywać podobieństwa i różnice między omawianymi procesami;
4. dokonuje samodzielnej oceny faktów oraz przy pomocy rzeczowych argumentów prezentuje swoje stanowisko na temat problemów i wydarzeń, wykorzystując założenia krytycznego myślenia.
5. dokonuje selekcji materiału, analizy źródeł, interpretacji i oceny pod kątem zgodności z prawdą, wskazywanie elementów propagandowych i manipulacyjnych;
6. samodzielnie konstruuje wypowiedzi, zarówno ustne, jak i pisemne, z uzasadnieniem swojego stanowiska przy użyciu rzeczowych argumentów;
7. nabywa umiejętności niezbędne do czynnego udziału w życiu politycznym w skali ogólnokrajowej i lokalnej dzięki udziałowi w debatach, projektach i wycieczkach tematycznych oraz sztuce autoprezentacji;
8. doskonalą system wartości umożliwiając właściwe ocenianie intencji i skutków działań;
9. dostrzega i rozumie zależność historii polskiej kultury od norm i wzorców klasycznej cywilizacji grecko-rzymskiej i chrześcijaństwa, dostrzega ich przejawy we współczesnej kulturze cywilizacji europejskiej.
10. wskazuje konsekwencje rozwoju technologii cyfrowych dla kultury, społeczeństwa i ekonomii, wykazuje umiejętności korzystania z dostępnych w niej zasobów dokonując selekcji tematycznej materiału;
11. jest świadomy osobistych i społecznych korzyści i konsekwencji wynikających z możliwości korzystaniem z technologii cyfrowych, dostrzega pozytywne skutki i rozumie rolę i siłę oddziaływania współczesnych mediów społecznościowych, zdaje sobie sprawę z zagrożeń związanych z korzystaniem z nich;
12. kształtuje postawę otwartości na świat i na drugiego człowieka, jest otwarty na dyskusje i wymianę poglądów w warunkach wzajemnego zrozumienia, szacunku i tolerancji.

W zakresie programu mieszczą się kluczowych wydarzeniach historycznych z zakresu powojennej historii Polski i świata. Z naciskiem nacisk położonym na kwestie społeczne, oraz wzajemne zależności i wpływy pomiędzy jednostką a państwem. Omawiane treści prezentowane są zgodnie z chronologią wydarzeń najnowszej historii Polski i świata po 1945 r. w układzie chronologicznym.

Treści nauczania przewidziane w poszczególnych klasach (dobór treści i ich rozkład zaczerpnięte z propozycji wydawnictwa WSiP).

Liceum ogólnokształcące

Klasa 1- treści tematyczne podzielone została na cztery działy. Pierwszy dział jest wprowadzeniem, przedstawiającym i porządkującym wybrane zagadnienia oraz pojęcia (w tym te, które pojawiły się na lekcjach historii i wiedzy o społeczeństwie w klasach 4–8 szkoły podstawowej) kluczowe dla problemów omawianych na lekcjach historii i teraźniejszości w liceum i technikum.

Klasa 2 - zawiera pozostałe treści, podzielone na trzy działy dotyczące dziejów świata i Polski od lat 80. XX w. do współczesności.

Technikum

Klasa 1 – realizacja treści zawartych w trzech działach. Dział pierwszy, analogicznie jak w przypadku liceum ogólnokształcącego, jest formą wprowadzenia. Zawiera wybrane, przedstawia je w ciągu chronologicznym, zagadnienia oraz pojęcia (w tym te, które pojawiły się na lekcjach historii i wiedzy o społeczeństwie w klasach 4–8 szkoły podstawowej) kluczowe dla problemów omawianych na lekcjach historii i teraźniejszości w liceum i technikum.

Klasa 2 - obejmuje treści zawarte w dwóch działach dotyczących dziejów świata i Polski w latach 70. i 80. XX w.

Klasa 3 - obejmuje treści zawarte w dwóch działach dotyczących dziejów świata i Polski od lat 90. XX w. do współczesności.

Szczegółowe treści nauczania

Uczeń:

1. Wyjaśnia charakter procesu socjalizacji, podaje przykłady wpływu otoczenia społecznego na jednostkę w różnych dziedzinach. Dokonuje oceny pozytywnego i negatywnego wpływu środowiska na życie jednostki.

2. Charakteryzuje grupy społeczne i omawia ich rolę w kształtowaniu człowieka oraz wskazuje zależność pomiędzy życiem w społeczeństwie a możliwością realizacji ludzkich potrzeb.
3. Potrafi omówić funkcjonowanie człowieka w grupie, narodzie, państwie.
4. Wyjaśnia pojęcie *bonum commune*, potrafi omówić jego rolę we współczesnych doktrynach politycznych.
5. Wyjaśnia pojęcie „umowy społecznej” i potrafi pokazać przykłady realizacji tej koncepcji w nowożytności, porównuje ją z tradycyjnym pojmowaniem naturalności więzi społecznych. Dostrzega jej rolę i znaczenie dla funkcjonowania ustroju demokratycznego.
6. Potrafi nazwać i opisać wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej.
7. Omawia proces tworzenia państwa, nazywa atrybuty państwa, potrafi wskazać we współczesnym świecie państwa narodowe i ponadnarodowe.
8. Charakteryzuje rolę państwa w życiu obywatela, potrafi wskazać, jakie zadania państwo realizuje wobec obywatela oraz jakie powinności ma obywatel wobec państwa.
9. Potrafi scharakteryzować postawy: patriotyzm, szowinizm i kosmopolityzm, przytoczyć przykłady postaw patriotycznych w Polsce, a także na świecie.
10. Potrafi nazwać i opisać nowożytne związki państw w Europie oraz je omówić na przykładach.
11. Potrafi scharakteryzować stosunek do dobra wspólnego zarówno w podstawowych typach ustrojów politycznych (monarchii, arystokracji, demokracji, tyranii, oligarchii i ochlokracji), jak również we współczesnych demokracjach i totalitaryzmach.
12. Potrafi scharakteryzować i porównać XX-wieczne totalitaryzmy (ZSRS, Włochy, Niemcy) oraz omówić, w jaki sposób te ustroje próbowały wychowywać „nowego obywatela”, rozumie jaką rolę w tym procesie odegrała propaganda i indoktrynacja.
13. Omawia i rozumie skutki II wojny światowej dla powojennych społeczeństw (konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne, kulturowe i prawne), odwołuje się do konkretnych przykładów w historii i teraźniejszości.
14. Opisuje cele powstania i strukturę ONZ, potrafi ocenić rolę tej organizacji w procesie zapewniania pokoju na świecie, przedstawia jej mocne i słabe strony ocenia jej realny wkład w utrzymaniu pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz ochrony praw człowieka.
15. Zna i potrafi omówić Powszechną Deklarację Praw Człowieka ONZ z 1948 r. i Europejską Konwencję Praw Człowieka Rady Europy z 1950 r. Potrafi wskazać prawa, z których korzysta na co dzień oraz dostrzega przejawy ich łamania we współczesnym świecie.
16. Wyjaśnia genezę i znaczenie pojęć „zimna wojna” i „żelazna kurtyna”.
17. Potrafi opisać główne miejsca konfrontacji mocarstw w ramach zimnej wojny w latach 1956–1970, zna i rozumie pojęcie „wojna zastępcza”.

18. Zna i potrafi omówić główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie, szczegółowo opisuje wojnę sześciodniową.
19. Charakteryzuje konflikt sowiecko-chiński w latach 60. XX w.
20. Potrafi porównać cele powstania NATO i Układu Warszawskiego oraz omówić rolę i ocenić działania tych paktów wojskowych.
21. Wyjaśnia znaczenie planu Marshalla dla odbudowy powojennej Europy Zachodniej oraz tzw. „cudu gospodarczego” w RFN i późniejszej integracji RFN z gospodarkami zachodnimi.
22. Potrafi omówić proces przejęcia władzy w Chinach przez komunistów 1949 r. i scharakteryzować rządy Mao Zedonga, kładąc nacisk na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne, niszczenie dorobku kultury.
23. Potrafi porównać „rewolucję kulturalną” w Chinach z rewolucją kulturalną na Zachodzie.
24. Potrafi omówić wpływ systemu totalitarnego (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii jako główna ścieżka kariery zawodowej) na jednostkę i jej światopogląd.
25. Potrafi omówić genezę państwa Izrael, przedstawić znaczenie Izraela dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i polityki międzynarodowej, przedstawić podstawowe zasady syjonizmu.
26. Zna genezę i potrafi omówić cechy i znaczenie islamizmu.
27. Potrafi scharakteryzować zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej, omawia zmiany na polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki. Dostrzega rolę sztuki i kultury w promowaniu tych zmian.
28. Potrafi zanalizować zmiany w składzie narodowościowym społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej, wskazać ich przyczyny i skutki.
29. Przedstawia proces powojennej odbudowy Polski, w tym zagospodarowania Ziemi Zachodnich i Północnych, omawia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej.
30. Omawia formy oporu społeczeństwa polskiego wobec sowietyzacji państwa, wymienia formy walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej. Zna i potrafi omówić działania Żołnierzy Niezłomnych (Wyklętych – m.in. rtm. Witolda Pileckiego, płk Łukasz Cieplińskiego, Danuty Siedzikówny „Inki”) oraz postawę prymasa Stefana Wyszyńskiego – *Non possumus*.
31. Rozumie i potrafi omówić rolę konstytucji PRL z 1952 r. jako narzędzia sowietyzacji Polski.
32. Charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie powstań antykomunistycznych w Berlinie (1953 r.) i na Węgrzech (1956 r.). Porównuje przyczyny i skutki tych wystąpień.

33. Charakteryzuje proces „destalinizacji”, potrafi krytycznie zanalizować tajny referat Chruszczowa. Omawia skutki referatu dla państw bloku wschodniego.
34. Potrafi opisać genezę, przebieg i skutki wystąpień 1956 r. w Polsce.
35. Wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji klasycznej (jako sposób wybierania rządzących), a jak w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”).
36. Zna i potrafi omówić genezę i treść traktatów rzymskich z 1957 r. oraz omówić cel i metody działania EWG, odwołując się do przykładów.
37. Potrafi scharakteryzować i porównać sposób życia społeczeństwa w krajach zachodnich ze sposobem życia w krajach bloku wschodniego.
38. Potrafi nazwać i scharakteryzować zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz „państwa dobrobytu” na przykładzie państw zachodnich w latach 60. XX w.
39. Charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe, tzw. rewolucję 1968 r., ich genezę, inspiracje, przejawy (wystąpienia studenckie, „rewolucję seksualną”).
40. Potrafi scharakteryzować ruchy pacyfistyczne, omawia różnice pomiędzy ekologią a ekologizmem, odwołując się do przykładów.
41. Wyjaśnia na przykładach znaczenie kultury masowej oraz kultury młodzieżowej.
42. Zna główne postanowienia soboru watykańskiego II, potrafi wskazać, jakie przemiany w Kościele zainicjował, i je omówić.
43. Potrafi omówić rolę Kościoła katolickiego w walce z reżimem komunistycznym w Polsce i szczegółowo opisać program duszpasterski księdza prymasa Stefana Wyszyńskiego.
44. Nazywa i omawia sposoby walki reżimu PRL z Kościołem, (aresztowanie i uwięzienie prymasa, politykę rozdziału Kościoła od państwa, obchody milenium, laicyzację itp.).
45. Charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki tzw. wydarzeń 1968 r. w Polsce.
46. Omawia przyczyny, przebieg i skutki Praskiej Wiosny 1968 r., zwracając szczególną uwagę na interwencję wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.
47. Przedstawia genezę i skutki osłabienia roli Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie wobec obozu komunistycznego.
48. Potrafi wskazać i omówić skutki wzrostu znaczenia ideologii komunistycznej na świecie w latach 70. XX w.
49. Dostrzega i potrafi nazwać najważniejsze etapy odprężenia w relacjach międzynarodowych (próby porozumień USA– ZSRS w sprawie rozbrojenia, zbliżenie w relacjach pomiędzy USA a Chinami).
50. Zna i omawia postanowienia Konferencji BWE w Helsinkach (1975 r.), charakteryzuje i ocenia treść „pięciu koszyków” – wspólnych zasad przyjętych w porozumieniach międzynarodowych.

51. Omawia i ocenia znaczenie tzw. Ostpolitik Willy'ego Brandta – polityki wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej.
52. Charakteryzuje i ocenia sposób rozliczenia się Niemiec z czasami nazistowskimi, posługując się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, restytucje, procesy nazistów, zagrabione w Polsce dzieła sztuki).
53. Omawia przyczyny, przebieg oraz ocenia skutki wydarzeń Grudnia 1970 r.
54. Charakteryzuje czasy rządów Edwarda Gierka, ocenia skutki działań politycznych, społecznych, gospodarczych w wymiarze zarówno doraźnym, jak i długofalowym (np. konieczność spłat wysokich kredytów).
55. Zna i omawia przejawy opozycji w Polsce lat 70. XX w.: Kościół katolicki i narodziny opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 r.
56. Omawia politykę wschodnią Kościoła katolickiego (polityka wschodnia kard. Casarolego, relacje ZSRS–Watykan, prymas Polski a Kościół katolicki na Wschodzie).
57. Ocenia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski i świata.
58. Charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych w latach 70. i 80. XX w.
59. Zna i potrafi omówić rolę przywódców Wielkiej Brytanii (Margaret Thatcher) i USA (Ronalda Reagana) w relacjach Wschód–Zachód.
60. Charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w Chinach po śmierci Mao Zedonga.
61. Omawia proces powstania ruchu społecznego „Solidarność”, zna jego przywódców, charakteryzuje jego cele, potrafi przedstawić jego znaczenie dla Polski i świata.
62. Przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wprowadzenia stanu wojennego w Polsce, metody działania reżimu wobec przejawów sprzeciwu wśród obywateli, a także potrafi wskazać i omówić na przykładach formy walki Polaków z komunistycznym reżimem.
63. Charakteryzuje rolę, jaką odegrał Kościół katolicki w walce z reżimem w czasie stanu wojennego. Potrafi wskazać przykłady i je omówić.
64. Potrafi nazwać i omówić przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce w latach 80. XX w.
65. Zna i potrafi omówić proces „pierestrojki” Michaiła Gorbaczowa, szczególnie jego genezę i znaczenie.
66. Zna i potrafi omówić wydarzenia Jesieni Narodów w Europie Środkowej i Wschodniej. Wskazuje inspiracyjną rolę „Solidarności” oraz papieża Jana Pawła II w procesie przemian.
67. Rozumie i potrafi przedstawić główne wydarzenia związane z przełomem w Polsce w 1989 r.
68. Podsumowuje i ocenia rządy komunistyczne w Polsce pod kątem społecznym, gospodarczym i kulturowym.

69. Charakteryzuje zmiany geopolityczne w Europie Środkowej i Wschodniej po rozpadzie ZSRS i bloku wschodniego.
70. Charakteryzuje i zestawia metody zmierzające do dekomunizacji w Polsce, Czechosłowacji oraz ZSRS.
71. Wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarczo-ustrojowa, potrafi omówić punkty planu Balcerowicza. Potrafi ocenić plan Balcerowicza z perspektywy współczesnego młodego obywatela.
72. Zna i potrafi omówić proces kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce po 1989 r.
73. Ocenia zmiany w konstytucji Polski w 1989 r., rozumie, czym jest demokratyczne państwo prawa.
74. Charakteryzuje samorząd terytorialny w Polsce, porównuje zasady jego funkcjonowania przed 1989 r. i po nim.
75. Wyjaśnia znaczenie wspólnot samorządowych, zna i potrafi omówić zasadę pomocniczości i jej rolę w funkcjonowaniu współczesnych państw.
76. Wyjaśnia znaczenie tworzenia organizacji celowych, np. organizacji politycznych, związków zawodowych, potrafi wskazać przykłady i omówić ich znaczenie.
77. Omawia charakter wspólnot religijnych. Na przykładach charakteryzuje odmienności związane z treścią wiary, kultem, nauczaniem moralnym.
78. Potrafi omówić pierwsze w Polsce powszechne wybory prezydenckie (genezę, przebieg i skutki).
79. Rozumie istotę prawa, rozumie i wyjaśnia pojęcie prawo stanowione (*lex*), wskazuje jego związek z uprawnieniami (*ius*) obecnymi w niepisanych standardach, niezależnych od władzy prawodawczej.
80. Omawia genezę i treść praw człowieka, wskazuje ich związki z dziedzictwem cywilizacji zachodniej.
81. Omawia sprawiedliwość jako podstawę ładu społecznego, rozumie i omawia znaczenie pojęć: roztropność, społeczna komunikacja, kompromis, solidarność i pokój społeczny.
82. Zna i przedstawia katalog praw człowieka zawarty w Konstytucji RP z 1997 r. Omawia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich, podaje przykłady jego działań.
83. Potrafi zaklasyfikować problemy rozstrzygane przez prawo cywilne, administracyjne, rodzinne, karne.
84. Charakteryzuje pojęcie nowego światowego ładu (*New World Order*), potrafi podać przykłady jego funkcjonowania.
85. Zna i potrafi omówić etapy integracji europejskiej po 1992 r.
86. Potrafi scharakteryzować zmiany polityczne w Afryce w latach 90. XX w.
87. Rozumie, czym jest globalizacja, i potrafi omówić przejawy globalizacji w ekonomii, polityce, kulturze, ekologii.

88. Potrafi omówić znaczenie wydarzeń 1991 r. dla najnowszej historii Polski (pierwsze wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego).
89. Potrafi wyjaśnić, na czym polega wizja „trzeciej niepodległości” Jana Pawła II przedstawiona w Polsce w 1991 r.
90. Potrafi wskazać przyczynę i skutki objęcia władzy przez postkomunistów w Polsce w 1993 r.
91. Zna i potrafi przedstawić główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. (m.in. wie, czym jest preambuła i potrafi omówić jej treść, charakteryzuje trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela RP).
92. Potrafi omówić postanowienia konkordatu z 1993 r. pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Kościołem katolickim, ocenia znaczenie tego dokumentu. Potrafi omówić relacje Rzeczypospolitej Polskiej z innymi związkami wyznaniowymi na podstawie tzw. ustaw kościelnych.
93. Zna pojęcie organizacja pozarządowa i potrafi omówić rolę tych organizacji we współczesnej Polsce. Wskazuje przykłady.
94. Potrafi omówić i ocenić reformy wprowadzone w czasach rządów AWS i UW (1997–2001), omawia znaczenie powstania Instytutu Pamięci Narodowej i podaje przykłady jego działań.
95. Potrafi omówić i ocenić znaczenie przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej. Podaje przykłady działań Polski w ramach tych dwóch organizacji.
96. Charakteryzuje i ocenia przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI w.
97. Potrafi omówić i ocenić politykę Rosji po objęciu władzy przez Władimira Putina.
98. Przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” na świecie. Potrafi ocenić skuteczność podjętych działań.
99. Charakteryzuje zjawisko prześladowań religijnych we współczesnym świecie. Potrafi podać przykłady i je omówić.
100. Potrafi wskazać i omówić główne kierunki zmian zachodzących we współczesnym świecie zachodnim.
101. Potrafi wskazać różnice pomiędzy tolerowaniem zjawisk kulturowych i społecznych a ich akceptacją. Odwołuje się do przykładów.
102. Potrafi scharakteryzować i ocenić na przykładach konsekwencje społeczne, kulturowe, polityczne i ekonomiczne rozwoju internetu i technologii cyfrowych. Zwraca szczególną uwagę na zagrożenia.
103. Zna i potrafi omówić pojęcia komunikacja społeczna oraz czwarta władza.
104. Potrafi omówić i ocenić proces zmian w Unii Europejskiej po wstąpieniu do niej Polski. Potrafi wskazać kierunki planowanych działań.
105. Omawia genezę postkomunizmu w Polsce po 2001 r. i charakteryzuje to zjawisko. Potrafi wskazać oraz omówić i ocenić próby oderwania się od

peerelowskiej przeszłości w kontekście wyborów parlamentarnych i prezydenckich w 2005 r.

106. Charakteryzuje zmiany polityczne i gospodarcze w Polsce w latach 2010–2015. Podaje przykłady, dokonuje analizy, wysnuwa wnioski.
107. Wyjaśnia, czym jest wspólnota samorządowa. Omawia działania samorządów w Polsce, zna zakres ich uprawnień, potrafi na przykładach scharakteryzować i ocenić relacje władz samorządowych z władzą centralną. Dostrzega rolę wspólnoty lokalnej w realizacji zasad samorządności.
108. Zna i potrafi omówić sytuację Polaków i Polonii poza granicami Polski, wskazuje ich największe skupiska, potrafi wskazać i omówić sukcesy, jakie odnoszą, oraz problemy, z jakimi się borykają.
109. Potrafi wymienić i omówić największe osiągnięcia Polski po 1989 r. w zakresie polityki zagranicznej i wewnętrznej.

Umiejętności i postawy

Uczeń:

1. Rozpoznaje miejsce człowieka w procesie historycznym, jego relacje ze społecznością lokalną, ojczyzną, kręgiem kulturowym, innymi narodami i religiami i strukturami państwa.
2. Dokonuje oceny faktów, wydarzeń oraz celów i metod działań ludzi w kontekście historycznym.
3. Wykorzystuje podstawową wiedzę z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie do badania powiązań między zjawiskami z dziejów powszechnych i Polski.
4. Dociera do różnych źródeł informacji z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie, integruje wiedzę uzyskaną z różnych źródeł, potrafi zestawiać, porównywać i analizować pozyskane informacje.
5. Posiada umiejętność interpretacji i krytycznej oceny różnych źródeł informacji.
6. Rozwiązuje problemy indywidualnie i w zespole, z uwzględnieniem podziału zadań.
7. Poszukuje kreatywnych rozwiązań problemowych.
8. Dostrzega związki między różnymi kręgami ludzkiego dziedzictwa kulturowego, a w szczególności związki między kulturą Grecji i Rzymu i dziedzictwem chrześcijaństwa a współczesną cywilizacją Zachodu.
9. Posługuje się słownikami i encyklopediami w celu zrozumienia i interpretacji popularnych zwrotów, sentencji, pojęć i terminów pochodzących z języków klasycznych lub nowożytnych.
10. Rozpoznaje w życiu społecznym podstawowe reguły i procedury demokratyczne oraz dostrzega przypadki ich łamania.

11. Stosuje podstawowe zasady prawa w życiu codziennym. Rozpoznaje własne prawa i obowiązki w życiu społecznym.
12. Wykorzystuje wiedzę o zasadach ustroju Rzeczypospolitej Polskiej do interpretacji elementów życia publicznego.
13. Ocenia zachowania i postawy uczestników życia publicznego z punktu widzenia wartości i zasad prawa.
14. Stosuje procedury demokratyczne w klasie, w szkole oraz w życiu codziennym, np. podczas podejmowania decyzji w grupie.
15. Współpracuje w zespole z uwzględnieniem podziału zadań, korzysta z umiejętności podziału zadań i pracy w zespole.
16. Jest aktywnym uczniem, bierze udział w różnorodnych formach działań zaproponowanych przez nauczyciela, potrafi sam zainicjować działania.
17. Uczestniczy w dyskusjach, debatach, potrafi uargumentować swoje stanowisko, rozważa argumenty strony przeciwnej.
18. Zna i potrafi stosować prawidłowe zasady dyskusji, nie obraża, kieruje się zasadami szacunku, empatii i tolerancji.
19. Biegłe posługuje się nowymi technologiami cyfrowymi, zdaje sobie sprawę z zagrożeń, które ze sobą niosą.
20. Kształtuje postawę młodego, aktywnego obywatela. Interesuje się życiem publicznym i stara się brać w nim czynny udział: działa w wolontariacie, uczestniczy w wyborach do samorządu klasowego i szkolnego, symulacji wyborów przeprowadzanych wg ordynacji proporcjonalnej i większościowej, zarówno w wariantcie jednomandatowym, jak i wielomandatowym (łącznie z liczeniem głosów metodą D'Hondta) oraz historycznych wyborów z okresu PRL z głosowaniem bez skreśleń na listę Frontu Jedności Narodu (ważne dla zrozumienia tej procedury służącej manipulacji wyborczej), włącza się w różnorodne kampanie społeczne dla dobra publicznego (np. WOŚP, akcja pisania listów w obronie niewinnie uwięzionych organizowana przez Amnesty International), bierze udział w debatach oksfordzkich itp.
21. Zna zasady postępowania ze źródłem historycznym i potrafi zabezpieczyć dokumenty lub przedmioty o wartości historycznej, na które może natrafić podczas swojej pracy badawczej. Docenia ich rolę jako elementu dziedzictwa kulturowego.
22. Potrafi przeprowadzić krytyczną analizę źródła, a zwłaszcza tekstów kultury.
23. Starannie przygotowuje się do wybrania swojej drogi życiowej, kierunku dalszego kształcenia i zajęcia miejsca w demokratycznym polskim społeczeństwie.
24. Jest wrażliwy, empatyczny, otwarty na potrzeby drugiego człowieka.

Lekcja	Temat lekcji	Treści programowe z uwzględnieniem podstawy programowej
I WPROWADZENIE		
1	Człowiek jako istota społeczna	<p>Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną” (<i>animal sociale</i>), charakteryzuje odgrywane przez niego role społeczne oraz znaczenie życia społecznego dla jego rozwoju i spełnienia; 2) wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności koncepcja „umowy społecznej” różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych; 3) przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych; 4) wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność; 5) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe). <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6) na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości.
2	Obywatele, obywatelstwo a państwo.	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną” (<i>animal sociale</i>), charakteryzuje odgrywane przez niego role społeczne oraz znaczenie życia społecznego dla jego rozwoju i spełnienia; 4) wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność; 6) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe); 10) charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (<i>res publica</i>) i wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa.

3	Naród jako wspólnota.	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>6) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p> <p>7) wyjaśnia proces tworzenia się narodu oraz różnorodność</p> <p>8) kontekstów znaczeniowych tego pojęcia; wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; wskazuje przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie.</p>
4	Państwo jako organizacja.	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>4) wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>10) charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (<i>res publica</i>) i wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa;</p> <p>11) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>14) przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochlokracja), jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu;</p> <p>15) wyjaśnia, na czym polega demokracja – zarówno w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących), jak i w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”).</p>
5	Powstanie II Rzeczypospolitej	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>10) charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (<i>res publica</i>) i wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa;</p> <p>11) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p>
6	Od I do II wojny światowej	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>11) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu;</p> <p>14) przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze</p>

		względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochłokracja), jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu.
7	XX-wieczne totalitaryzmy	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>14) przedstawia zarówno klasyczną typologię ustrojów politycznych ze względu na stosunek do dobra wspólnego i na sposób rządu (monarchia, arystokracja, demokracja oraz tyrania, oligarchia i ochłokracja), jak i współczesne przeciwstawienie demokracji i totalitaryzmu;</p> <p>22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>3) charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem.</p>
		Powtórzenie wiadomości z działu I

II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1945–1956

8	Podstawy nowego porządku Europy i świata po II wojnie światowej	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>8) wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;</p> <p>11) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty państwa oraz wyjaśnia, na czym polega racja stanu.</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>2) charakteryzuje – z wykorzystaniem swojej wiedzy o relacjach i związkach państw – cele i zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych, opisuje jej strukturę (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane), przedstawia mocne i słabe strony jej funkcjonowania.</p>
9	Zakończenie II wojny światowej oraz jej społeczne i prawne dziedzictwo	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>13) charakteryzuje skutki II wojny światowej dla Polski w wymiarze politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym.</p>
10	Powstanie bloku wschodniego	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>6) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p>

	<p>8) wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;</p> <p>22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p>
--	--

	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>3) charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem.</p>
11	<p>Ustanowienie władzy komunistycznej w Polsce</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>13) charakteryzuje skutki II wojny światowej dla Polski w wymiarze politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym;</p> <p>14) przedstawia – z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach – problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości i polityki w kraju i na emigracji po 1945 roku;</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki;</p> <p>16) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego);</p> <p>21) charakteryzuje konstytucję PRL z 1952 roku, jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR.</p>
12	<p>Druga okupacja sowiecka w Polsce – legalna opozycja i zbrojny opór</p> <p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>7) wyjaśnia proces tworzenia się narodu oraz różnorodność kontekstów znaczeniowych tego pojęcia; wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; wskazuje przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie;</p> <p>8) wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań.</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki;</p> <p>16) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy</p>

		<p>monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego);</p> <p>18) charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji;</p> <p>19) w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953–1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców.</p>
13	<p>Powojenna odbudowa Europy Zachodniej i kwestia niemiecka</p>	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych;</p> <p>4) wyróżnia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; przedstawia specyfikę każdego z nich i ich komplementarność;</p> <p>8) wyjaśnia znaczenie organizacji celowych (np. organizacje polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia) tworzonych przez ludzi dla realizacji ich wspólnych interesów i zadań;</p> <p>15) wyjaśnia, na czym polega demokracja – zarówno w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących), jak i w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz „suwerenności ludu”);</p> <p>22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej dla świata;</p> <p>3) charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem;</p>
		<p>6) na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości;</p> <p>7) wyjaśnia, jakie znaczenie miał plan Marshalla oraz czym był „cud gospodarczy” w RFN;</p> <p>8) stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym (do 1957 roku) ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość</p>

		<p>narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach tzw. planu Marshalla, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi).</p>
14	Początki zimnej wojny	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych;</p> <p>22) przedstawia powody tworzenia się związków międzypaństwowych i charakteryzuje unie państw na przykładzie nowożytnych dziejów Europy, odróżnia je od naturalnego pokrewieństwa narodów należących do określonych wspólnot kulturowych (np. narody Europy łacińskiej).</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>2) charakteryzuje – z wykorzystaniem swojej wiedzy o relacjach i związkach państw – cele i zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych, opisuje jej strukturę (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane), przedstawia mocne i słabe strony jej funkcjonowania;</p> <p>3) charakteryzuje odmienności ustrojów państw zachodnich i państw bloku sowieckiego – z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnicach między demokracją i totalitaryzmem;</p> <p>4) wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia zimnej wojny oraz żelaznej kurtyny;</p> <p>5) wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego</p> <p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>12) opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych.</p>
15	Terror i przebudowa gospodarki w Polsce w latach 1944–1956	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>6) wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe).</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki;</p> <p>16) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego);</p> <p>17) przedstawia powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziemi Zachodnich i Północnych, procesy industrializacji, charakteryzuje zmiany polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki;</p> <p>18) charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy</p>

		<p>komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji;</p> <p>19) charakteryzuje zmiany zachodzące w okresie powojennym w strukturze społeczeństwa polskiego i składzie narodowościowym państwa.</p>
16	Polska w latach 1944–1956 – życie społeczne	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie okupacji przez przedstawiciela na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki;</p> <p>16) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego);</p>
		<p>17) przedstawia powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziemi Zachodnich i Północnych, procesy industrializacji, charakteryzuje zmiany polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki;</p> <p>18) charakteryzuje rozmaite reakcje społeczeństwa polskiego na rządy komunistów w Polsce, w tym główne formy sprzeciwu i oporu wobec komunizmu (do 1956 roku), w formie walki zbrojnej, opozycji politycznej, pracy kulturowej, zaangażowania na bezspornych polach pracy dla kraju oraz oporu wobec państwowej ateizacji.</p>
17	Prześladowania religijne w bloku wschodnim w latach 40. i 50. XX w.	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>13) objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej.</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>19) w kontekstach powstańczej walki „żołnierzy niezłomnych” (rtm. Witold Pilecki, płk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna ps. „Inka”) oraz postawy prymasa Stefana Wyszyńskiego (jego „non possumus” i internowanie w latach 1953–1956) wymienia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców.</p>
18	Azja po wojnie światowej	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>10) charakteryzuje znaczenie przejścia władzy w Chinach przez komunistów w 1949 roku oraz system rządów Mao Zedonga (największe ludobójstwo po 1945 roku w czasie Wielkiego Skoku, prześladowanie religii);</p> <p>11) wyjaśnia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i dla polityki międzynarodowej; przedstawia podstawowe zasady syjonizmu; 12) charakteryzuje genezę i zasady islamizmu.</p>

		<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>3) wyjaśnia pojęcie dekolonizacji oraz wskazuje jej główne etapy i konsekwencje.</p>
		<p>Powtórzenie wiadomości z działu II</p> <p><u>III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1956–1970</u></p>
19	Destalinizacja w bloku wschodnim	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>3) charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie powstań antykomunistycznych w Berlinie (1953 rok) i na Węgrzech (1956 rok);</p> <p>5) charakteryzuje proces „destalinizacji” i wskazuje jego ograniczenia (na podstawie głównych tez „tajnego referatu” Chruszczowa z 1956 roku).</p>
20	Rok 1956 w Polsce i na Węgrzech	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>3) charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie powstań antykomunistycznych w Berlinie (1953 rok) i na Węgrzech (1956 rok);</p> <p>4) wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 roku w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy (poznański Czerwiec, Jasnogórskie Śluby Narodu, powrót Gomułki do władzy, uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego).</p>
21	Konfrontacja millenijna – państwo i Kościół w Polsce na przełomie lat 50. i 60. XX w.	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>4) wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 roku w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy (poznański Czerwiec, Jasnogórskie Śluby Narodu, powrót Gomułki do władzy, uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego);</p> <p>16) wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); wskazuje zasługi Kościoła dla integracji Ziem Zachodnich i Północnych z resztą Polski;</p> <p>17) charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60. i 70. (w tym spychanie ludzi wierzących do statusu obywateli drugiej kategorii).</p>
22	Świat w okresie zimnowojennej rywalizacji lat 50. i 60. XX w.	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>2) wyjaśnia pojęcie dekolonizacji oraz wskazuje jej główne etapy i konsekwencje;</p> <p>12) opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych.</p>

23	Bliski Wschód i Chiny w latach 50. i 60. XX w.	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>13) zna najważniejsze etapy wojen bliskowschodnich, ze szczególnym uwzględnieniem „wojny sześciodniowej” z 1967 roku;</p> <p>14) charakteryzuje przyczyny i przejawy antagonizmu sowiecko-chińskiego w latach 60. XX wieku;</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie rewolucji kulturalnej, wskazując na jej różne konteksty znaczeniowe (jaka jest różnica między chińską „rewolucją kulturalną” a tą na Zachodzie).</p>
24	Ku zjednoczonej Europie (Zachodniej)	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>6) na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości;</p> <p>8) stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym (do 1957 roku) ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach tzw. planu Marshalla, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi).</p> <p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia okoliczności i zasady traktatów rzymskich z 1957 roku oraz charakteryzuje funkcjonowanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej;</p> <p>6) charakteryzuje zmiany w sposobie życia w krajach zachodnich wynikające z rozwoju technologii i mediów (telewizja), wzrostu zamożności społeczeństw oraz dorastania pokolenia powojennego; przedstawia ich odpowiedniki w krajach bloku sowieckiego;</p> <p>8) charakteryzuje zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz „państwa dobrobytu”, przedstawia ich przykłady w odniesieniu do świata początku lat 60. XX wieku.</p>
25	Zmiany społeczne i kulturowe na Zachodzie w latach 50. i 60. XX w.	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>6) charakteryzuje zmiany w sposobie życia w krajach zachodnich wynikające z rozwoju technologii i mediów (telewizja), wzrostu zamożności społeczeństw oraz dorastania pokolenia powojennego; przedstawia ich odpowiedniki w krajach bloku sowieckiego;</p> <p>7) wyjaśnia zjawisko „kultury masowej” i powstawanie w niej osobnego nurtu kultury młodzieżowej;</p> <p>9) charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 roku” (m.in. rewolta studencka, „rewolucja seksualna”) oraz ich intelektualne inspiracje (neomarksizm, „nowa lewica”);</p> <p>10) charakteryzuje idee i ruchy pacyfistyczne; wskazuje różnicę między ekologią a ekologizmem;</p> <p>16) wyjaśnia pojęcie rewolucji kulturalnej, wskazując na jej różne</p>

		konteksty znaczeniowe (jaka jest różnica między chińską „rewolucją kulturalną” a tą na Zachodzie).
26	Religia – Kościół – państwo	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>13) objaśnia różne modele relacji kościołów i innych związków wyznaniowych z państwem, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i współczesności Rzeczypospolitej.</p> <p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>17) przedstawia powojenną odbudowę kraju, zagospodarowanie i integrację Ziemi Zachodnich i Północnych, procesy industrializacji, charakteryzuje zmiany polskiej wsi w wyniku reformy rolnej i kwestię jej kolektywizacji na wzór sowiecki.</p> <p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>11) wyjaśnia, na czym polegały przemiany w Kościele zainicjowane na Soborze Watykańskim II i w czasie tzw. reform posoborowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania o relacjach Kościoła i świata;</p> <p>17) charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60. i 70. (w tym spychanie ludzi wierzących do statusu obywateli drugiej kategorii);</p> <p>18) wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdzielenia Kościoła od państwa”, z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnych modelach relacji między związkami wyznaniowymi a państwem; wyjaśnia pojęcia: laicyzm, sekularyzm, indyferentyzm.</p>
27	Rok 1968 w Polsce i Czechosłowacji	<p>III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:</p> <p>19) charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich różne konteksty (walka frakcyjna w PZPR z użyciem propagandy antysemitkiej, wolnościowe dążenia narodu polskiego);</p> <p>20) wyjaśnia, czym była Praska Wiosna 1968 roku i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, oraz wyjaśnia znaczenie terminu „doktryna Breżniewa”.</p>
28	Schyłek rządów Gomułki i Grudzień 1970	<p>II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń:</p> <p>16) charakteryzuje najważniejsze mechanizmy sowietyzacji Polski w latach 1945–1956 (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne, przynależność do partii komunistycznej jako główna ścieżka kariery zawodowej i dobrobytu materialnego).</p> <p>IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń:</p> <p>6) wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie „Ostpolitik”</p>

		kanclerza Willy’ego Brandta; 8) charakteryzuje przebieg Grudnia 1970 roku i jego polityczne skutki (odejście Władysława Gomułki z funkcji szefa partii).
		Powtórzenie wiadomości z działu III
<u>IV. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970–1980</u>		
29	PRL w czasach Gierka	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 8) charakteryzuje rządy Edwarda Gierka (dobrobyt na kredyt, uległość wobec ZSRS, zmiany w konstytucji PRL w 1976 roku).
30	Sytuacja na świecie w latach 70. XX w.	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 1) charakteryzuje przyczyny osłabnięcia pozycji Stanów Zjednoczonych Ameryki na świecie na początku lat 70. i wzrostu wpływów światowego obozu komunistycznego (porażka w Wietnamie, afera Watergate, kryzys energetyczny); 2) charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce); 3) wyjaśnia przełomowe znaczenie zbliżenia Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Chin na początku lat 70.
31	Wzrost wpływów ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 2) charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX wieku (ludobójcza polityka Czerwonych Khmerów w Kambodży, kubańscy „doradcy” w Afryce).
32	Polityka odprężenia	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 4) wyjaśnia, na czym polegała „polityka odprężenia” (<i>détente</i>) w relacjach międzynarodowych w połowie lat 70.; wskazuje najważniejsze etapy porozumień rozbrojeniowych między Stanami Zjednoczonymi Ameryki a ZSRS; 5) wyjaśnia znaczenie postanowień Konferencji BWE w Helsinkach (1975 rok); charakteryzuje treść „pięciu koszyków” helsińskiej konferencji.
33	Niemcy – rozliczenie z dziedzictwem nazistowskim	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 6) wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie „Ostpolitik” kanclerza Willy’ego Brandta; 7) charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (przykłady pozytywne i negatywne: działalność

		Centrali Ścigania Zbrodni Hitlerowskich w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki).
34	Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej	I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń: 9) wyjaśnia charakter wspólnot religijnych, ich odmienności związane z treścią wiary, kultem, nauczaniem moralnym i organizacją. IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 11) wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski i świata.
35	Chiny „państwowy kapitalizm”	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 4) charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Deng Xiaopinga i początek „państwowego kapitalizmu”).
36	Socjaldemokracja i „nowa prawica”	II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń: 6) na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe rządów socjaldemokratycznych, chadeckich, konserwatywnych i liberalnych w dziedzinie polityki społecznej, gospodarczej i wartości; V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 1) charakteryzuje zmiany w programach zachodnich partii lewicowych i prawicowych widoczne w latach 70. i 80. oraz wzrost popularności programów wolnorynkowych i konserwatywno-liberalnych („nowa prawica”, neoliberalizm); 2) wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 rok) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych Ameryki (1980 rok) dla relacji Wschód–Zachód.
37	Kryzys gospodarczy i społeczny w Polsce w drugiej połowie XX w.	IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 9) charakteryzuje rządy Edwarda Gierka (dobrobyt na kredyt, uległość wobec ZSRS, zmiany w konstytucji PRL w 1976 roku).
38	Opozycja demokratyczna w Polsce	I. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń: 14) przedstawia – z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach – problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości i polityki w kraju i na emigracji po 1945 roku. IV. Świat i Polska w latach 1970–1980. Uczeń: 10) charakteryzuje główne przejawy opozycji w Polsce w latach 70.: Kościół katolicki i narodziny opozycji demokratycznej po protestach robotniczych w 1976 roku; 11) wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski i świata.

		Powtórzenie wiadomości z działu IV
V. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980–1991		
39	Powstanie Solidarności	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 5) przedstawia proces powstawania ruchu społecznego „Solidarność”, jego przywódców, charakter, cele i tradycje, do których się odwoływał, a także jego znaczenie dla Polski i świata.
40	Stan wojenny w Polsce	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 6) przedstawia okoliczności i skutki wprowadzenia przez władze stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku, formy walki reżimu PRL z wolnościowymi dążeniami Polaków (cenzura, „nieznani sprawcy”, Kopalnia Węgla Kamiennego „Wujek”, Lubin 1982 rok, zamordowanie Grzegorza Przemyka) oraz formy oporu wobec reżimu stanu wojennego; 7) c charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w Polsce w okresie po wprowadzeniu stanu wojennego (pomoc wszystkim prześladowanym, kultura bez cenzury, msze za ojczyznę, osoba bł. ks. Jerzego Popiełuszki, pielgrzymki św. Jana Pawła II do Polski w 1983 i 1987 roku).
41	Kryzys w bloku wschodnim	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 3) charakteryzuje główne przyczyny erozji systemu komunistycznego w latach 80. (wewnętrzne wady systemu, „rewolucja ducha” za „żelazną kurtyną”, twarda postawa Zachodu); 8) charakteryzuje przejawy kryzysu systemu komunistycznego w Polsce w latach 80. (niewydolność gospodarcza) oraz jego skutki w połączeniu z represyjną polityką stanu wojennego (emigracja wielu wykształconych i zaangażowanych społecznie Polaków).
42	Pierestrojka w ZSRS i jej echa krajach bloku wschodniego	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 9) charakteryzuje genezę i znaczenie programu „pierestrojki” Michaiła Gorbaczowa; 10) wyjaśnia pojęcie uwłaszczenia nomenklatury na przykładzie polityki rządu Mieczysława Rakowskiego (1988–1989).

43	W samo południe 4 czerwca...	<p>V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:</p> <p>12) przedstawia główne wydarzenia związane z przełomem 1989 roku w Polsce (Okragły Stół, wybory 4 czerwca 1989 roku, wybór gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL, rząd Tadeusza Mazowieckiego); wyjaśnia pojęcie wyborów kontraktowych;</p> <p>13) dokonuje bilansu rządów komunistycznych w Polsce, wskazując na ich skutki w warstwie kultury, życia społecznego i gospodarczego.</p>
44	Jesień Narodów w Europie Środkowej i Wschodniej	<p>V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:</p> <p>11) charakteryzuje przebieg Jesieni Narodów w Europie Środkowej i Wschodniej; wskazuje na prekursorską rolę ruchu społecznego „Solidarność” oraz „rewolucji ducha” zainicjowanej przez św. Jana Pawła II;</p> <p>14) charakteryzuje najważniejsze zmiany geopolityczne w najbliższym otoczeniu Polski w latach 1989–1991 (zjednoczenie Niemiec, rozpad Czechosłowacji oraz ZSRS), ze szczególnym uwzględnieniem powstania niepodległych państw bałtyckich, Ukrainy i Białorusi.</p>
45	Polska transformacja ustrojowa	<p>V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:</p> <p>16) wskazuje, na czym polegała transformacja gospodarczo-ustrojowa realizowana w Polsce po 1989 roku, na przykładzie założeń oraz implementacji planu Sachsa-Balcerowicza;</p> <p>17) wyjaśnia różnice między prywatyzacją a reprivatyzacją;</p> <p>18) wyjaśnia znaczenie walki z korupcją dla kultury politycznej i efektywności gospodarczej państwa;</p> <p>20) charakteryzuje zmiany dokonane w konstytucji Polski w 1989 roku;</p> <p>23) charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje „wojny na górze” w 1990 roku (pierwsze powszechne wybory prezydenckie w 1990 roku i zwycięstwo Lecha Wałęsy).</p>
46	Ku społeczeństwu obywatelskiemu	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>5) wyjaśnia znaczenie wspólnoty samorządowej; zna treść i genezę zasady pomocniczości jako fundamentu współczesnych państw i formułuje płynące z niej wnioski dla codziennego funkcjonowania.</p> <p>V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń:</p> <p>19) wyjaśnia pojęcie społeczeństwa obywatelskiego i wskazuje przykłady jego funkcjonowania w Polsce po 1989 roku; 21) wyjaśnia pojęcie demokratycznego państwa prawa;</p> <p>22) wyjaśnia znaczenie istnienia samorządu terytorialnego; charakteryzuje główne etapy jego odbudowy w Polsce po 1989 roku.</p> <p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>11) wyjaśnia pojęcie organizacji pozarządowej, omawia rolę i wskazuje przykłady organizacji pozarządowych (NGO) we współczesnej Polsce.</p>

47	Prawo	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>20) charakteryzuje sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego, wyróżnia sprawiedliwość społeczną, rozdzielczą i wymienną.</p>
		<p>Powtórzenie wiadomości z działu V</p>
<p><u>VI. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991–2001</u></p>		
48	„Nowy” świat	<p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje pojęcie nowego światowego ładu (<i>New World Order</i>) i podaje przykłady jego funkcjonowania (I wojna w Zatoce Perskiej w 1990 roku);</p> <p>4) wyjaśnia pojęcie i różne konteksty globalizacji (ekonomiczny, polityczny, kulturowy i ekologiczny).</p>
49	Blaski i cienie zmian w świecie	<p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>3) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian politycznych w Afryce – zniesienie apartheidu w RPA, ludobójstwo w Rwandzie (1994 rok);</p> <p>13) charakteryzuje przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI wieku;</p> <p>14) podaje przykłady wzrostu agresywnej polityki Rosji od czasu objęcia rządów przez Władimira Putina (Czeczenia, Gruzja, Ukraina); przedstawia nowe formy rosyjskiego imperializmu („szantaż gazowy”, „wojna hybrydowa”, „wojna informacyjna”);</p> <p>15) wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak);</p> <p>16) charakteryzuje zjawisko prześladowań religijnych, w tym na przykładzie losu społeczności chrześcijańskich w różnych strefach świata.</p>
50	Integracja europejska	<p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>2) charakteryzuje kolejne etapy integracji europejskiej po 1992 roku (traktat z Maastricht, powstanie Unii Europejskiej, wprowadzenie waluty euro).</p>
51	Polska droga do demokracji	<p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>5) charakteryzuje znaczenie 1991 roku w najnowszej historii Polski (pierwsze wolne wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego);</p> <p>6) wyjaśnia, na czym polegała wizja budowy „trzeciej niepodległości” przedstawiona w Polsce w 1991 roku przez św. Jana Pawła II;</p> <p>7) wyjaśnia przyczyny i konsekwencje objęcia władzy przez ugrupowania postkomunistyczne w Polsce w 1993 roku</p> <p>8) charakteryzuje sposób unormowania relacji między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem katolickim w konkordacie z 1993 roku oraz między Rzeczpospolitą Polską i innymi związkami wyznaniowymi na mocy tzw. ustaw kościelnych.</p>

52	III Rzeczpospolita	VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń: 9) charakteryzuje główne postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (preambuła, relacje między najważniejszymi organami władzy, niezawisłość sądów i trójpodział władzy, prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, przepisy dotyczące małżeństwa i rodziny).
53	Rzeczpospolita samorządna	I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń: 5) wyjaśnia znaczenie wspólnoty samorządowej; zna treść i genezę zasady pomocniczości jako fundamentu współczesnych państw i formułuje płynące z niej wnioski dla codziennego funkcjonowania; 12) wymienia i charakteryzuje podstawowe atrybuty jednostek samorządu terytorialnego jako wspólnot lokalnych; VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń: 11) przedstawia zakres działania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) w Rzeczypospolitej Polskiej, z uwzględnieniem struktury głównych kierunków wydatków budżetowych na te działania oraz źródeł ich finansowania.
54	System prawny współczesnej Polski	I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń: 16) rozumie istotę prawa, wyjaśnia, czym jest prawo stanowione (<i>lex</i>) i jego związek z uprawnieniami (<i>ius</i>) obecnymi w niepisanych standardach, niezależnych od władzy prawodawczej; wie, na czym polega różnica między pozytywistyczną a prawnonaturalną koncepcją prawa; 17) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne.
55	Prawa człowieka i ich ochrona w Polsce i na świecie	I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń: 18) wyjaśnia podstawy i treść praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej (inspiracje płynące z chrześcijaństwa oraz z nauki o prawie naturalnym sięgającej czasów grecko-rzymskich); 19) przedstawia zasady ogólne i katalog praw człowieka wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich. II. Świat i Polska w latach 1945–1956. Uczeń: 10) wykorzystuje swoją wiedzę o doktrynie praw człowieka do scharakteryzowania praw i wolności podanych w Powszechnej deklaracji praw człowieka ONZ z 1948 roku i Europejskiej konwencji praw człowieka Rady Europy z 1950 roku oraz ograniczeń w ich wykonywaniu i związanych z nimi obowiązków.
56	Rozliczanie przeszłości w	V. Świat i Polska w latach 1980–1991. Uczeń: 15) wyjaśnia pojęcia dekomunizacji i lustracji w kontekście prób

	Polsce	wychodzenia z postkomunizmu, ujmując te pojęcia na tle porównawczym, uwzględniając przykłady Niemiec i Czechosłowacji. VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń: 5) charakteryzuje znaczenie 1991 roku w najnowszej historii Polski (pierwsze wolne wybory parlamentarne, powołanie rządu Jana Olszewskiego); 11) charakteryzuje reformy w czasach rządów AWS i UW (1997–2001); wyjaśnia znaczenie powstania Instytutu Pamięci Narodowej.
--	--------	--

57	Polska w Unii Europejskiej i NATO	VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń: 12) charakteryzuje znaczenie wstąpienia Polski do NATO w 1999 roku i do Unii Europejskiej w 2004 roku.
----	-----------------------------------	--

Powtórzenie wiadomości z działu VI

VII. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.

58	Wojna z terroryzmem	VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń: 15) wyjaśnia pojęcie terroryzmu oraz przedstawia genezę i najważniejsze etapy „wojny z terroryzmem” (Afganistan, Irak).
----	---------------------	---

59	Polska na początku XXI w.	VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń: 7) charakteryzuje zjawisko postkomunizmu jako bariery rozwojowej i przedstawia najważniejsze przyczyny jego kryzysu w Polsce po 2001 roku; 8) charakteryzuje różne wizje wyjścia Polski z postkomunizmu i wyjaśnia, na czym polegało polityczne znaczenie wyborów parlamentarnych i prezydenckich 2005 roku w Polsce; 9) ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego; 10) charakteryzuje zmiany polityczne i gospodarcze w Polsce w latach 2010–2015.
----	---------------------------	--

60	Polonia i Polacy na świecie	VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń: 11) wymienia największe skupiska Polaków na świecie, zna różnicę między pojęciem Polonii a pojęciem Polaków poza granicami kraju.
----	-----------------------------	---

61	Unia Europejska na początku XXI w.	VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń: 6) omawia proces zmiany Unii Europejskiej w okresie po wstąpieniu Polski w jej struktury (wzrost pozycji Niemiec, zjawiska kryzysowe związane z imigracją, niestabilnością strefy euro, Brexitem i epidemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2, a także kontrowersje ustrojowe i ideologiczne na forum instytucji unijnych).
----	------------------------------------	---

62	Świat na początku XXI w.	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>7) wyjaśnia proces tworzenia się narodu oraz różnorodność kontekstów znaczeniowych tego pojęcia; wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; wskazuje przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie.</p> <p>VI. Świat i Polska w latach 1991–2001. Uczeń:</p> <p>13) charakteryzuje przejawy wzrostu globalnego znaczenia Chin w XXI wieku;</p> <p>14) podaje przykłady wzrostu agresywnej polityki Rosji od czasu objęcia rządów przez Władimira Putina (Czeczenia, Gruzja, Ukraina); przedstawia nowe formy rosyjskiego imperializmu („szantaż gazowy”, „wojna hybrydowa”, „wojna informacyjna”).</p>
63	Zmiany kulturowe w świecie XXI w.	<p>VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:</p> <p>1) charakteryzuje główne zmiany kulturowe zachodzące w świecie zachodnim na przykładzie: ideologii „politycznej poprawności”, wielokulturowości, nowej definicji praw człowieka, rodziny, małżeństwa i płci; umieszcza te zmiany na tle kulturowego dziedzictwa Zachodu ujętego w myśli grecko-rzymskiej i chrześcijańskiej; 2) wskazuje na różnice między tolerowaniem a akceptacją zjawisk kulturowych i społecznych.</p>
64	Społeczeństwo cyfrowe	<p>VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych;</p> <p>5) wskazuje, na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii, oraz przedstawia nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej.</p>
65	Media jako „czwarta władza”	<p>I. Wiedza o podstawach życia społecznego. Uczeń:</p> <p>21) rozumie znaczenie roztropności, społecznej komunikacji, sporu, dialogu, kompromisu, solidarności i pokoju społecznego.</p> <p>VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:</p> <p>3) przedstawia kulturowe, społeczne i ekonomiczne konsekwencje rozwoju internetu i technologii cyfrowych;</p> <p>4) wyjaśnia pojęcia komunikacji społecznej oraz czwartej władzy;</p> <p>5) wskazuje, na czym polega wartość swobodnej wymiany opinii oraz przedstawia nowe formy ograniczenia wolności słowa w epoce cyfrowej.</p>
66	Nasza przyszłość	<p>VII. Świat i Polska w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Uczeń:</p> <p>13) wymienia osiągnięcia Polski po 1989 roku w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej;</p> <p>14) wskazuje i charakteryzuje najpoważniejsze wyzwania stojące przed Polską u progu trzeciej dekady XXI wieku (zagrożenia geopolityczne, kryzys demograficzny, utrzymanie tożsamości kulturowej, bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczna oraz jej koszty</p>

		finansowe i społeczne).
		Powtórzenie wiadomości z działu VII

Sposoby osiągnięcia celów

Metody i formy pracy z uwzględnieniem:

- 1) indywidualnych potrzeb ucznia i grupy oraz dostosowanie do nich wymagań;
- 2) dobrej współpracy na linii nauczyciel – uczniem;
- 3) wykorzystaniem narzędzi oceniania kształtującego a w szczególności NaCoBeZu pytań kluczowych i otwartych, informacji zwrotnej;
- 4) wykorzystania pracy w grupach, podziału zadań i wykorzystanie kreatywnych rozwiązań;
- 5) różnorodnych formy doskonalących umiejętność autoprezentacji, wzmacniające poczucie własnej wartości, dające możliwość zaprezentowania się na forum klasy;
- 6) nagradzania aktywności uczniów za pracę na lekcji, zachęcanie do wykonywania zadań dodatkowych;
- 7) wzajemnego szacunku, kultury wypowiedzi, tolerancji, empatii i sztuki argumentacji.

Propozycje metody pracy:

- 1) burza mózgów;
- 2) dyskusja punktowana;
- 3) metaplan;
- 4) wykład;
- 5) praca w grupach;
- 6) drzewo decyzyjne;
- 7) lekcja sądowa;
- 8) debata za i przeciw;
- 9) quiz
- 10) debata oksfordzka;
- 11) wywiad dziennikarski
- 12) pytania otwarte
- 13) analiza studium przypadku;
- 14) przygotowywanie projektów (miniprojekt, projekt semestralny w grupach)
- 15) praca z materiałem filmowym, prasowym, ikonograficznym.
- 16) wyjazdy i wycieczki edukacyjne

17) lekcje muzealne

18) włączanie się w różnorodne akcje społeczne i akcje promujące aktywność obywatelską (np. paczki lub kartki dla kombatantów, symulacja wyborów, kreacja wizerunku i metody perswazji – np. przy okazji wyborów do samorządu szkolnego, wolontariat na rzecz środowiska szkolnego/społecznego).

Wymagania na poszczególne stopnie szkolne w klasyfikacji semestralnej i rocznej

Uczeń otrzymuje

ocenę celującą,

jeżeli:

- opanował w pełni zakres wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej;
- charakteryzuje go systematyczna i efektywna praca indywidualna i zespołowa;
- samodzielnie i twórczo sięga do różnych źródeł informacji, analizuje je i wyciąga wnioski;
- chętnie uczestniczy w dyskusjach i pracach w grupach;
- bezbłędnie formułuje wnioski i broni swoich poglądów, sprawnie posługując się argumentami;
- przejawia samodzielne inicjatywy dotyczące rozwiązywania konkretnych problemów;
- proponuje rozwiązania niestandardowe;
- wykorzystuje wiedzę nie tylko z historii i wiedzy o społeczeństwie, ale również z przedmiotów pokrewnych;
- wzorowo wywiązuje się z powierzonych zadań i ról;
- odnosi sukcesy w konkursach historycznych i wiedzy o społeczeństwie zarówno w szkole, jak poza nią;
- jest zawsze chętny do działania, spełnia się jako wolontariusz, np. bierze udział w debatach oksfordzkich, przygotowuje wybory do szkolnego samorządu, symulację wyborów, uczestniczy w akcjach organizowanych przez organizacje pozarządowe (np. Kartka dla Powstańca, Światelko Pamięci czy akcja pisania listów w obronie bezprawnie uwięzionych organizowana przez Amnesty International);
- potrafi zorganizować spotkanie np. ze świadkiem historii i wspólnie z nauczycielem je poprowadzić, przygotować scenariusz ciekawego wyjścia tematycznego czy szkolnych obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych itp.
- pomaga nauczycielowi w wyszukiwaniu ciekawych form aktywności obywatelskiej proponowanych przez władze państwowe i samorządowe, organizacje pozarządowe oraz społeczności lokalne i włączaniu w nie klasy/szkoły.
- cechuje go postawa otwartości i wrażliwości na potrzeby innych.

bardzo dobrą

- opanował w pełni zakres wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej;
- charakteryzuje go systematyczna i efektywna praca indywidualna i zespołowa;
- sprawnie korzysta ze wszystkich dostępnych i wskazanych przez nauczyciela źródeł informacji;
- potrafi dzięki wskazówkom nauczyciela dotrzeć do innych źródeł informacji;
- chętnie uczestniczy w dyskusjach i pracy w grupach;
- właściwie formułuje wnioski i broni swoich poglądów, posługując się argumentami;
- wyróżniająco wywiązuje się z powierzonych zadań i ról;
- bierze udział w konkursach historycznych i wiedzy o społeczeństwie zarówno w szkole, jak poza nią;
- wykorzystuje wiedzę nie tylko z historii i wiedzy o społeczeństwie, ale również z przedmiotów pokrewnych;– ma dużą wiedzę o historii regionu;
- jest chętny do działania, spełnia się jako wolontariusz, np. bierze udział w debatach oksfordzkich, przygotowuje wybory do szkolnego samorządu, symulację wyborów, uczestniczy w akcjach organizowanych przez organizacje pozarządowe (np. Kartka dla Powstańca, Światelko Pamięci czy akcja pisania listów w obronie bezprawnie uwięzionych organizowana przez Amnesty International);
- potrafi zainicjować ciekawe zadania związane z inicjatywami obywatelskimi dla zespołu klasowego;– cechuje go postawa otwartości i wrażliwości na potrzeby innych

dobrą:

- opanował zakres wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej w stopniu średnim;
- zazwyczaj charakteryzuje go systematyczna i efektywna praca indywidualna i zespołowa;
- potrafi korzystać z większości poznanych w czasie lekcji źródeł informacji;
- często uczestniczy w dyskusjach i pracach zespołowych/grupowych;
- poprawnie formułuje wnioski i broni swoich poglądów;
- odpowiednio wywiązuje się z powierzonych zadań i ról;
- zna najważniejsze wydarzenia i postacie z dziejów regionu;
- próbuje wykorzystywać wiedzę nie tylko z historii i wiedzy o społeczeństwie, ale również z przedmiotów pokrewnych;
- zawsze chętnie uczestniczy w życiu szkoły i różnych aktywnościach proponowanych przez nauczyciela, czasami sam je inicjuje.
- włącza się w wolontariat.

Dostateczną:

- opanował zakres wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej w stopniu poprawnym;
- czasami pracuje niesystematycznie i niezbyt chętnie podejmuje pracę indywidualną, grupową lub zespołową;
- potrafi pod kierunkiem nauczyciela skorzystać z podstawowych źródeł informacji;
- rzadko uczestniczy w dyskusji i pracach zespołowych/grupowych;
- czasami poprawnie formułuje wnioski;
- ma problemy z obroną swoich poglądów;
- stara się wywiązywać się z powierzonych mu zadań;
- zna niektóre wydarzenia i postacie z dziejów regionu;
- na ogół chętnie uczestniczy w życiu szkoły i różnych aktywnościach proponowanych przez nauczyciela, czasami sam je inicjuje.
- czasami podejmuje działania jako wolontariusz.

dopuszczającą:

- opanował zakres wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej na poziomie elementarnym;
- nie pracuje systematycznie i niezbyt chętnie podejmuje zadania wskazane przez nauczyciela;
- nie pracuje w grupie ani w zespole zadaniowym;
- nie formułuje własnych wniosków;
- przy pomocy nauczyciela potrafi wykonać proste polecenia wymagające zastosowania podstawowych umiejętności;
- rzadko wywiązuje się z powierzonych mu zadań;
- rzadko uczestniczy w debatach, dyskusjach punktowanych; – nie jest wolontariuszem.

niedostateczną:

- nie opanował podstawy programowej nawet na poziomie elementarnym;
- nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowej wiedzy i umiejętności wyszczególnionych w podstawie programowej;
- nie podejmuje prób samodzielnego myślenia, rozwiązywania problemów;
- nie wyraża chęci współpracy z nauczycielem i innymi uczniami;
- nie wywiązuje się z powierzonych mu zadań;
- nie bierze udziału w debatach, dyskusjach punktowanych itp.;

- nie wyraża chęci poprawy niezaliczonych partii materiału (np. ocen ze sprawdzianów czy prac terminowych);
- nie jest zainteresowany wolontariatem.

Program opracowany w oparciu o propozycję programową wydawnictwa WSiP.

Opracowała: *Monika Giermakowska*